

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์ Nakkhabut Paritat Journal

ISSN 3027-7779 (Online)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568 Vol. 17 No. 1 January - April 2025

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 1 หมู่ 4 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช 80280
Research and development institute Nakhon Si Thammarat Rajabhat University 1 Moo 4, Tha Ngio, Mueang, Nakhon Si Thammarat 80280

Received: January 17, 2025

Revised: April 12, 2025

Accepted: April 23, 2025

แนวทางการพัฒนางานเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

Guidelines for Developing Local Festivals Using the Local Culture of the Lao Wiang
Community in Ban Lueak Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province

ประภัสสร วิเศษประภา*

รัชนิดา รอดอ้าว

ณภัทร ญาโนภาส

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: prapassorn.vis@gmail.com

Prapassorn Visesprapa*

Rachanida Rod-iw

Napat Yanopas

Faculty of Management Science, Muban Chombueng Rajaphat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวัฒนธรรมพื้นถิ่น ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 2) พัฒนาเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 30 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์รายข้อและการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความพึงพอใจจากผู้เข้าร่วมงานเทศกาล จำนวน 372 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนลาวเวียงบ้านเลือกมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพเพียงพอที่จะผลักดันให้เกิดงานเทศกาลประจำถิ่น 2) การพัฒนาเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมลาวเวียง บ้านเลือกเป็นฐาน ได้รับเสียงตอบรับจากผู้เข้าร่วมงานและเครือข่ายลาวเวียงในระดับที่น่าพอใจ แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานให้ต้องแก้ไขต่อไป 3) การจัดงานเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นลาวเวียงบ้านเลือกนำไปสู่แนวทางการพัฒนางานเทศกาลผ่านกลยุทธ์ “PLOT” อันประกอบด้วย ภาควิชาเครือข่าย (Partners) การมีส่วนร่วมในท้องถิ่น (Localize) การบริหารจัดการที่ดี (Organize) และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ (Traditional)

คำสำคัญ: เทศกาล; ลาวเวียง; วัฒนธรรม; แนวทางพัฒนา

Abstract

This article aims to 1) investigate the local culture, potential, and readiness of the Lao Wiang community in Ban Lueak Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province, 2) develop a local festival using the local culture of the Lao Wiang community in Ban Lueak Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province, and 3) propose guidelines for developing a local festival using the local culture of the Lao Wiang community in Ban Lueak Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province. A mixed method was employed. Data was collected through in-depth interviews, observations, and focus group discussions with 30 key informants, including community leaders and local elders. Analyze data using item analysis and content analysis techniques. A questionnaire was used to survey the satisfaction of 372 festival participants. Data were analyzed using means and standard deviations.

The research findings are revealed 1) The Lao Wiang Ban Luek community has a unique and strong cultural tradition and has sufficient potential to promote local festivals, 2) the development of local festivals using the Lao Wiang Ban Luek culture as a base has received satisfactory feedback from participants and the Lao Wiang network. However, there are problems and obstacles in the operation that need to be resolved, and 3) organizing a local festival using the basic culture of the Lao Wiang community leads to the development of the festival through the "PLOT" strategy, which includes Partners (network partners), Localize (local participation), Organize (good management), and Traditional (unique culture).

Keywords: Festival; Lao Wiang; Culture; Development Guidelines

ประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community – ASCC) เป็นหนึ่งใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านกิจกรรมความร่วมมือของประชาชน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (Social and Cultural Division, 2023) มีข้อกำหนดสำคัญในการมุ่งสร้างความรู้พื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะองค์ความรู้และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีของประเทศ ทำให้เกิดความตื่นตัวและเห็นความสำคัญขององค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น (Chakamanont, Tubporn & Ruengrong, 2020) ทั้งนี้ วัฒนธรรมคือมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องไม่ได้ เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์และสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ในอีกด้านหนึ่งวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างชนกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยเข้าด้วยกัน (Sethna & Blythe, 2019, p. 452; Mothersbaugh, Hawkins & Kleiser, 2020, p. 40) วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องสะท้อนถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่ผ่านการกลืนกลาย (Assimilation) ถ่ายทอดจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

ทั้งนี้ จังหวัดราชบุรีถือเป็นพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมหลากหลายชาติพันธุ์ที่ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพื้นถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายยวน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง โดยกลุ่มชาวลาวเวียงนั้นได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี โดยแบ่งเป็น 2 สายใหญ่ ได้แก่ สายทิศตะวันตกจากบริเวณเขาแร้งไปอำเภोजอมบึง โดยตั้งฐานอยู่ในบริเวณต่าง ๆ เช่น บ้านนาสมอ บ้านสูงเนิน บ้านท่าเนียบ บ้านเกาะ บ้านหนองบ้านเก่า และบ้านวังมะเดื่อ เป็นต้น และสายที่สองขยายมาทางทิศตะวันออก จากบริเวณวัดพญาไม้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณต่าง ๆ เช่น ตำบลนางแก้ว ตำบลบ้านฆ้อง ตำบลบ้านเลื่อ ตำบลบ้านสิงห์ บ้านหนองรี ในอำเภอโพธารามปัจจุบัน และบ้านดอนเสลา บ้านหนองปลาตุก ในเขตอำเภอบ้านโป่ง (Mueanphothong, 2021) โดยการศึกษาครั้งนี้ ได้มุ่งเน้นไปยังตำบลบ้านเลื่อ ในอำเภอโพธาราม ซึ่งมีชุมชนชาวลาวเวียงกลุ่มใหญ่แฝงตัวอยู่ในกลุ่มชาวไทยพื้นถิ่น และชาวไทยเชื้อสายมอญที่สืบทอดประเพณีได้ยาวนานจนถึงปลายสมัยกรุงธนบุรี (Kantida, 2021) มีวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีบุญข้าวจี งานวันสารทลาว อาหารคาวหวานอย่างส้มตำลาวเวียง ขนมตาล ขนมถ้วยและการแต่งกายด้วยผ้าทอที่มีสีสันและลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนภาษาพูดที่ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวลาวเวียงยังคงใช้สื่อสารกับลูกหลานในชุมชน แต่ทว่าอัตลักษณ์เหล่านั้นนับวันจะยิ่งสั่นคลอนและเลือนหายไป (Kaewnuch, 2023)

ดังนั้น การอนุรักษ์ สืบทอดตลอดจนยกระดับวัฒนธรรมพื้นถิ่นลาวเวียงบ้านเลื่อให้คงอยู่ต่อไปจึงเป็นประเด็นท้าทายที่คณะผู้วิจัยยกให้เป็นใจความหลักของ (Theme) ของงานเทศกาล อย่างไรก็ตามกระบวนการสืบสานและพัฒนาที่ยั่งยืนจะไม่เกิดขึ้นหากขาดเครื่องมือที่ดี ซึ่งจากการสืบค้นทำให้ทราบว่า ลานเครื่องปั้นเล็ก บริเวณหน้าวัดพระศรีอารยณ์นั้นได้จัดงานเล่นว่าวมาแล้วหลายครั้ง จนกลายเป็นภาพจำของชุมชนชาวลาวเวียงและละแวกใกล้เคียง อีกทั้งเมื่อสอบถามปราชญ์ชุมชน และผู้คนในท้องถิ่นก็พบว่า การเล่นว่าวเคยเป็นกิจกรรมยามว่างที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่ก็เลือนหายไปตามกาลเวลาเช่นเดียวกับวัฒนธรรมลาวเวียงพื้นถิ่น แม้ว่าทางโรงเรียนวัดพระศรีอารยณ์จะมีการผลักดันการเรียนการสอนเรื่องว่าว และส่งเสริมให้เด็กนักเรียนและสมาชิกชุมชนหันกลับมาเล่นว่าวในยามว่าง แต่ก็ยังเป็นเพียงการละเล่นของชุมชนวัดพระศรีอารยณ์เพียงหมู่เดียว ไม่ได้ขยายต่อยอดไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ในตำบลบ้านเลื่อแต่อย่างใด (Tamwatcai & Sithsungnoen, 2020)

คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นโอกาสที่จะผสานเอาการละเล่นว่าวและเทศกาลลาวเวียงที่เริ่มจางหายไปเป็นใจความอีกส่วนหนึ่งของงานเทศกาล ประกอบกับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่ต้องการผลักดันให้เกิดเทศกาลประจำถิ่น เป็นที่มาของงานเทศกาล “เล่นว่าว กินข้าวน้ำกัน ครั้งที่ 1” ที่ประสานการละเล่นว่าวเข้ากับวัฒนธรรมลาวเวียง ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนางานเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อช่วย

ยกระดับเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเพื่อพัฒนาพื้นที่งานเทศกาลที่ช่วยสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมให้สมาชิกชุมชนมาใช้เวลาร่วมกันได้อย่างสบายใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมพื้นถิ่น ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อ อำเภोधาบสักดอง จังหวัดราชบุรี
2. พัฒนาเทศกาลประจำปีโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อ อำเภोधาบสักดอง จังหวัดราชบุรี
3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาเทศกาลประจำปีโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อ อำเภोधาบสักดอง จังหวัดราชบุรี

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานการจัดงานเทศกาล เล่นว่าว กินข้าวน้ำกัน ครั้งที่ 1 จำนวน 30 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้นำชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมให้เป็นงานเทศกาล ประกอบด้วย ตัวแทนวัดพระศรีอารย อำเภอดาบสักดอง ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน ตัวแทนวัฒนธรรมจังหวัดตัวแทนเทศบาลตำบลบ้านเลื่อและผู้นำชุมชนจำนวน 15 คน และ กลุ่มที่ 2 กลุ่มประชาชนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสืบสาน และส่งต่อวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่อนุชนรุ่นหลัง ประกอบด้วย ครูอาจารย์จากสถาบันการศึกษาในตำบลบ้านเลื่อ และพื้นที่ใกล้เคียง ครูเพลงกลอน ครูเพลงหมอลำ ครูฟ้อนรำ ประชาชน ผู้เชี่ยวชาญเรื่องวัฒนธรรม ภาษา และอาหารถิ่นลาวเวียง และตัวแทนกลุ่มคนเล่นว่าวภาคกลาง จำนวน 15 คน

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้เข้าร่วมงานเทศกาลเล่นว่าว กินข้าวน้ำกัน ครั้งที่ 1 โดยคาดการณ์ไว้ว่าจะมีผู้เข้าร่วมงานประมาณ 2,000 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการแทนค่าสูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Yamane (1973) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 333 ตัวอย่าง และเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดตัวอย่างไว้จำนวน 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวกจนครบตามจำนวนที่กำหนด อย่างไรก็ดี ภายหลังการเก็บและตรวจสอบพบว่า มีแบบสอบถามที่ครบถ้วนสามารถนำไปวิเคราะห์ต่อได้จำนวน 372 ตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ เครื่องมือสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แนวคำถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึกและจัดสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และเครื่องมือสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานเทศกาล โดยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านในการตรวจสอบความถูกต้อง โดยใช้วิธีการคำนวณค่าความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ด้วยค่า Index of Item-Objective Congruence: IOC พบว่า มีค่าความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 และใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Srisa-ard, 2002) ทั้งนี้ เครื่องมือวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่ PSU-HREC-2024-037-1-1 (Hamtanon, Sunkolkit & Mudor, 2024)

กระบวนการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อระดมความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับฟังข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการพัฒนาเทศกาลประจำปีโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อ อำเภोधาบสักดอง จังหวัดราชบุรี มีขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน (Plan) โดยการวิเคราะห์เอกสาร ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Documentary data) ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐานขั้นต้นจากสื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร หนังสือ และสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาเรียบเรียงอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิจัยและนำเสนอในการจัดประชุมกลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการดำเนินกิจกรรมในทุกขั้นตอนการวิจัย รวมถึงการสำรวจพื้นที่จริงเพื่อประเมินศักยภาพวัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อ อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี

2. การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Act & Observe) โดยทำการศึกษา 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 จัดเตรียมงานเทศกาล การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 30 คน

ระยะที่ 2 ระหว่างงานเทศกาล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลโดยการเข้าไปใช้ชีวิต หรือมีส่วนร่วมกับสมาชิกชุมชนในการจัดงานเทศกาล โดยเป็นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง กล่าวคือ เป็นการสังเกตพฤติกรรมและบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง จึงไม่สามารถกำหนดรูปแบบที่แน่นอนได้ และการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้เข้าร่วมงานเทศกาล จำนวน 400 คน

3. การสะท้อนผลลัพธ์ (Reflect) ขั้นตอนนี้จะเป็นการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปแนวทางการพัฒนาเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อ อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี จากกรณีศึกษา งานเทศกาลเล่นว่าว กินข้าวน้ำกัน ครั้งที่ 1 ที่ได้จากกระบวนการศึกษา โดยเริ่มจากการสังเคราะห์และวิเคราะห์เอกสาร และการสำรวจพื้นที่จริง ศึกษากรณีตัวอย่าง การสัมภาษณ์เชิงลึก เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประมวลผลทั้งหมดเพื่อจัดทำรายงานผลการถอดบทเรียนแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมฯ ก่อนนำไปเสนอในเวทีสนทนากลุ่ม เพื่อยืนยัน จัดทำสรุป และตรวจสอบความถูกต้อง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ตอบรับเข้าร่วมการประชุมจำนวน 28 คน ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 1 จำนวน 15 คน และกลุ่มที่ 2 จำนวน 13 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มด้วยเทคนิคการวิเคราะห์รายข้อ (Item analysis) ทำการรวบรวม ตัดทอน และจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อนำมาตีความและดึงข้อมูลที่เป็นกระบวนการพัฒนาเทศกาลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จำแนก และจัดระบบข้อมูล ด้วยการอธิบายผลการวิเคราะห์แบบพรรณนา และใช้สถิติพรรณนา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สรุปผลการวิจัย

ศึกษาวัฒนธรรมพื้นถิ่น ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อ อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาในขั้นตอนการวางแผน (Plan) จัดงานเทศกาลซึ่งใช้ระยะเวลาทำงานมากที่สุด แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ

1. การลงพื้นที่สำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของวัฒนธรรมชุมชน จากการทบทวนวรรณกรรม สัมภาษณ์เชิงลึก และจัดสนทนากลุ่ม พบว่า ชุมชนลาวเวียงบ้านเลื่อมีประวัติความเป็นมายาวนาน มีการลงหลักปักฐานตั้งแต่ต้นสมัยกรุงธนบุรี โดยบ้านเลื่อครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 12 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 9 หมู่บ้าน มีชุมชนไทยพื้นถิ่น 1 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านวัดพระศรีอารย และ มีชุมชนชาวมอญ 1 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านหุบมะกล่ำ แต่มีชุมชนชาวลาวถึง 7 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพาะปลูก ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ มีวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์สืบทอดยาวนานกว่า 200 ปี เมื่อสืบค้นเพิ่มเติมก็พบว่า ชุมชนบ้านวัดพระศรีอารยซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยม้งงานเล่นว่าวที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในจังหวัดราชบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง แต่งานดังกล่าวก็ได้เชื่อมโยงต่อเนื่องไปถึงกลุ่มชนชาวลาวที่มีถิ่นฐานใกล้เคียง คณะผู้วิจัยและคณะทำงานจึงเกิดความสนใจที่จะผสมผสานความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทยพื้นถิ่นและชาวลาวเวียงบ้านเลื่อเข้าด้วยกัน ผ่านงานเทศกาลที่มีการเล่นว่าว และวัฒนธรรมลาวเวียง เป็นใจความสำคัญ

อย่างไรก็ดี การพัฒนาเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานนั้นจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงศักยภาพและความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งที่สามารถต่อยอด จุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไข โอกาสที่ช่วยส่งเสริม และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญและรับมือ พบว่า จุดแข็ง คือ ชาวลาเวียงในตำบลบ้านเลือนนั้นมีรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เช่น ประเพณีแก้ห่อข้าว ประเพณีได้น้ำมัน หรือประเพณีทำบุญกลางบ้าน มีปราชญ์ชุมชนที่คอยขับเคลื่อนภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายแขนง มีผู้นำที่เข้าใจบริบทของชุมชนและมีเครือข่ายชาวลาเวียงที่รักใคร่กลมเกลียว แต่มีจุดอ่อนคือ คนรุ่นใหม่ ไม่ยอมพูดภาษาลาว ปราชญ์ชุมชนบางคนมีอายุมาก และไม่มีผู้สืบทอด วัฒนธรรมลาวเวียงบางส่วน เช่น การแต่งกาย มีการกลืนกลาย หรือสูญหาย ทำให้ยากต่อการสืบหาอัตลักษณ์ที่ชัดเจน มีโอกาส จากการได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) วัฒนธรรมจังหวัด วัดพระศรีอารีย์ และองค์กรท้องถิ่น ที่ช่วยเร่งรัดให้เกิดงานเทศกาลอย่างเป็นทางการ แต่มี อุปสรรค คือ ภาวะเศรษฐกิจ และสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่แน่นอนจากภาวะโลกรวน (Climate change) ที่ยากจะหลีกเลี่ยง

จากการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนบ้านเลือน พบว่า ชุมชนมีทุนทางสังคมและรากฐานทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีปราชญ์ชุมชน และผู้นำที่ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นถิ่น อีกทั้งยังมีเครือข่ายชาวลาเวียงที่รักใคร่และพร้อมให้ความร่วมมืออยู่มาก แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ค่านิยมและเทคโนโลยีทำให้วัฒนธรรมลาวเวียงเริ่มเลือนหายจืดจางไปจากเยาวชนรุ่นใหม่ การสนับสนุนจากแหล่งทุน และหน่วยงานต่าง ๆ จึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพให้เกิดงานเทศกาลประจำถิ่นของชุมชนลาวเวียงบ้านเลือนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การออกแบบเทศกาล คณะผู้วิจัยร่วมกับคณะทำงานได้นำผลการวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนได้นำมาสู่แนวทางในการพิจารณาคัดเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ ของงานเทศกาล ได้ดังต่อไปนี้

การคัดเลือกพื้นที่จัดงานเทศกาล การออกแบบงานเทศกาลเป็นการต่อยอดจากใจความหลักของงาน โดยเลือกใช้พื้นที่ลานหน้าวัดพระศรีอารีย์ มีอัตลักษณ์คือ เป็นพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่ที่มีทิวทัศน์แบบพาโนรามามองเห็นท้องฟ้ากว้างเกือบ 360 องศา มีทิวต้นตาลเรียงรายอยู่ปลายลาน เดินทางสะดวก เป็นที่รู้จักคุ้นชินในฐานะสถานที่จัดงานเล่นว่าว จึงเหมาะกับการจัดงานเทศกาลที่มี “ว่าว” เป็นส่วนหนึ่งของใจความหลัก การจัดงานเทศกาลบนพื้นที่นี้จึงเป็นการใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ของพื้นที่ พร้อมกับสร้างมูลค่าเพิ่มจากงานเทศกาลไปพร้อมกัน โดยชุมชนเห็นตรงกันว่า ควรจัดงานเทศกาลเป็นเวลา 2 วัน ในช่วงวันธรรมดาปลายเดือนพฤศจิกายนซึ่งคาดว่าจะฤดูฝนจะผ่านพ้นไปแล้ว โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักคือ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในอำเภอโพธาราม

การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ การแสดง และวัฒนธรรมเข้าร่วมในงานเทศกาล คณะผู้วิจัยใช้โจทย์จากแหล่งเงินทุนที่ต้องการพลิกฟื้นวัฒนธรรมในพื้นที่ให้กลับมามีชีวิตชีวา ด้วยการบอกเล่าผ่านงานเทศกาล เส้นสายลายสีของงานจึงเริ่มต้นจาก “วัฒนธรรมลาวเวียงดั้งเดิม” ที่เชื่อมโยงกลืนกลายจนเป็นวัฒนธรรมลาวเวียงร่วมสมัย โดยชุมชนได้เลือกอาหารตำรับลาวเวียงที่หาทานได้ยาก เช่น แกงถั่วใน ที่ใช้ถั่วเขียวคั่วเป็นตัวหลัก ใส่ยอดมะรุ้มหรือยอดตำลึง แต่จะไม่ใส่หัวปลี หรือส้มตำลาวเวียง ที่ใส่ส่วนผสมอย่างปลาสร้อยย่าง ถั่วลิสงดิบ ลูกขุ่น มะขามดิบ มะละกอ และถั่วพู แต่ไม่ใช้ปลาร้า เป็นต้น เครื่องแต่งกายลาวเวียงทั้งแบบดั้งเดิมและแบบประยุกต์ รวมถึงภาษาลาวเวียงที่มีความแตกต่างจากภาษาลาว และภาษาอีสาน ด้วยรูปแบบการใช้คำและสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์ จุดที่น่าสนใจคือ กลยุทธ์ในการกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงการสืบสานวัฒนธรรมอันดีงาม ได้ซึมซับผ่านการแต่งกาย ภาษา และการแสดงที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ถิ่นลาวบ้านเลือนผ่านการประกวด “หนุ่มสาวลาวเวียง” ได้อย่างแยบยล

ขณะที่ “ว่าว” แม้จะไม่ใช่วัฒนธรรมหลักของชาวลาเวียง แต่ก็เป็นวัฒนธรรมร่วมที่ชินตาของผู้คนตำบลบ้านเลือน ประกอบกับพื้นที่จัดงานเคยเป็นลานเล่นว่าวมาหลายต่อหลายปี การเลือกการละเล่น และการแสดง

เกี่ยวกับว่าทั้งการเล่นว่าวชิงแดนที่หาได้ยาก การประกวดว่าวจุฬา-ปักเป้า ว่าวสวยงาม รวมถึงการจัดประกวดแข่งขันต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับว่าวภายในงานจึงทำได้ไม่ยาก เนื่องจากชุมชนมีประสบการณ์เป็นอย่างดี

ร้านค้าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในงานเทศกาลท้องถิ่น เกณฑ์การคัดเลือกร้านค้าจึงมาจากสมาชิกชุมชน และคนในละแวกใกล้เคียงเป็นสำคัญ ขับเคลื่อนงานโดย ผู้จัดเตรียมงาน (Organizer) ที่มาจากสมาชิกชุมชน ถือเป็น ผู้จัดฯ มีสมัครเล่นที่มาร่วมใจเพื่อช่วยงานเทศกาลครั้งนี้ โดยมีคณะผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) คือ ทำหน้าที่จัดหรือนำพากระบวนการเรียนรู้ในการจัดงานเทศกาลมาให้กับสมาชิกชุมชน ขณะเดียวกัน ก็สังเกตอย่างมีส่วนร่วมและเรียนรู้ถูกผิดไปพร้อมกับชุมชน

แนวคิดในการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดร่วมกับชุมชน การประชาสัมพันธ์ เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดความมีชีวิตชีวาให้กับงานเทศกาล คณะผู้วิจัยจึงร่วมกับชุมชนในการออกแบบ สื่อประชาสัมพันธ์ที่เน้นกลิ่นอายวัฒนธรรมลาวเวียงและการละเล่นว่าว เพื่อเชิญชวนให้ผู้คนได้เข้ามาใช้เวลาร่วมกัน โดยไม่มีขีดกันทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ผ่านช่องทางออนไลน์ และสื่อมวลชนท้องถิ่น รวมถึงขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ผู้นำชุมชน สื่อมวลชนท้องถิ่น และบุคลากรทางการศึกษาให้ช่วยกระจายข่าวสารการจัดงาน เทศกาล ส่วนหนึ่งเพื่อให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานเทศกาลในวงกว้าง อีกส่วนหนึ่งเพื่อให้ผู้ประกอบการที่ร่วม ออกร้าน ตลอดจนสมาชิกชุมชนได้มองเห็นโอกาสความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีงานเทศกาล ประจำถิ่น แม้ว่าในท้ายที่สุดจะยังไม่สามารถกระตุ้นยอดขายของร้านค้าที่เข้าร่วมงานเทศกาลได้เท่าที่ควร แต่ก็ทำให้เกิดความตื่นตัว และให้ความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมระหว่างงานเทศกาลกับผู้ประกอบการในพื้นที่

การพัฒนาเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี

ชุมชนลาวเวียงตำบลบ้านเลื่อมมีความเข้มแข็ง และโดดเด่นในด้านวัฒนธรรมประเพณีที่สามารถสานต่อ เป็นงานเทศกาลประจำถิ่นได้ คณะผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Act & Observe) ในการ ดำเนินการจัดงานเทศกาล โดยยึดรูปแบบพื้นที่กิจกรรมและแนวทางการพัฒนางานเทศกาลประจำถิ่นตามการ ออกแบบที่ได้วางไว้ข้างต้น

โดยการจัดเทศกาลทั้งหมดจะเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้จัดเตรียมงาน หน่วยงานท้องถิ่น และสมาชิกชุมชน คณะผู้วิจัยบางส่วนยังคงทำหน้าที่วิทยากรกระบวนการที่ร่วมเรียนรู้การจัดงานเทศกาลไปพร้อมกับชุมชน ขณะที่ บางส่วนจะลดบทบาทลงเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์เพื่อเก็บข้อมูลและดูแลความเรียบร้อยของงานในเชิงเนื้อหาของงาน เทศกาล ซึ่งหากมองว่า การจัดงานเทศกาลนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย กระบวนการทำงานเช่นนี้ถือว่าตอบโจทย์ การทำงานในสองมิติ กล่าวคือ เมื่อคณะผู้วิจัยส่วนหนึ่งทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการในการควบคุมเนื้อหาของ งานเทศกาล ทำให้สามารถสังเกตการณ์ สอบถาม พุดคุยหรือสัมภาษณ์คณะทำงาน ผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือแม้แต่ ผู้ร่วมงานในระหว่างช่วงเวลางานเทศกาล เพื่อเก็บรวบรวมสำหรับการประมวลผลได้ ขณะที่ คณะผู้วิจัยอีกส่วน หนึ่งก็สามารถดำเนินการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ได้สัมผัสถึงอุปนิสัย ความเป็นอยู่ วิถีคิด การใช้ ชีวิต ตลอดจนบริบททางสังคมที่ไม่สามารถเข้าถึงได้จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก การเลือกทำงาน เช่นนี้จึงเป็นทางเลือกที่ดี และทำให้ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้าน

ทั้งนี้ ระหว่างงานเทศกาล พบว่า มีสมาชิกชุมชนบ้านเลื่อมเดินทางเข้าร่วมงานในพื้นที่ค่อนข้างบางตา จะเห็น ได้ชัดเจนก็เพียงคณะทำงาน ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นปกติของการจัดงานเทศกาลในช่วงวันธรรมดา อีกทั้งยังมีฝนตกลงมาก่อนหน้าวันจัดงานเพียงวันเดียว พื้นที่จัดงานจึงเปียกแฉะยากต่อการสัญจร แต่ในอีกด้านหนึ่ง กลับพบว่าสมาชิกชุมชนลาวเวียงจากพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ชาวลาวเวียงจากจังหวัดอุดรธานี อุทัยธานี เพชรบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี มาร่วมงานเทศกาลมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ สะท้อนให้เห็นว่า การสื่อสารโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลกับบุคคล และบุคคลกับเครือข่ายมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการจัดงานเทศกาลวัฒนธรรมพื้นถิ่นเช่นนี้ โดยสมาชิก ชุมชนเครือข่ายส่วนใหญ่อยู่ร่วมงานตั้งแต่เดิณขบวนแห่ลาวเวียงจากวัดบ้านเลื่อมในบ่ายวันแรก จนถึงงานประกวดหนุ่ม

สาวลาวเวียงในช่วงค่ำของคืนวันที่สอง พร้อมทั้งจัดเตรียมการแสดง และแต่งกายชุดลาวเวียงประจำถิ่นมาอวดโฉมกันเป็นที่สนุกสนาน

ขณะที่ “ว่าว” อันเป็นใจความอีกส่วนหนึ่งของงาน ยังคงเสน่ห์ของการละเล่นในครอบครัว แม้ว่าในช่วงกลางวันซึ่งมีการแข่งขันประกวดทำว่าวรุ่นเยาวชน การประกวดว่าวสวยงาม และการแข่งขันว่าวชิงแดนที่หาได้ยาก จะมีผู้คนให้ความสนใจไม่มากนัก แต่กลับได้เสียงตอบรับและความร่วมมือจากนักเรียน นักศึกษาและเยาวชนในพื้นที่เป็นอย่างดี อีกทั้งเมื่อถึงเวลาบ่าย แดดร่มลมตกก็เริ่มมีสมาชิกชุมชนทยอยเข้างานจุมือลูกหลานมาเล่นว่าวกันเป็นที่สนุกสนาน ถือเป็นการสร้างสีสันให้กับงานเทศกาลในช่วงบ่ายถึงเย็นได้เป็นอย่างดี ภาพรวมระหว่างการจัดงานเทศกาลจึงเป็นไปตามที่คณะผู้วิจัยต้องการนำเสนอ คือ เป็นงานเทศกาลที่จัดขึ้นในวันธรรมดาแต่มีกิจกรรมพิเศษที่สะท้อนเสน่ห์ของชาวลาวเวียง โดยมีว่าวเป็นการละเล่นร่วมที่ไม่แบ่งกันชนชั้นและวัฒนธรรม ผู้คนที่ผ่านไปมาจึงสามารถเลือกใช้เวลาร่วมกันในพื้นที่ได้อย่างสบายใจ

แนวทางการพัฒนาเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นขั้นตอนการสะท้อนผลลัพธ์ (Reflect) ช่วงหลังจบงานเทศกาล จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม พบว่า ผู้ร่วมงานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี มีอายุหลากหลายทั้งเด็ก วัยรุ่น และวัยทำงาน ทราบข่าวงานเทศกาลจากการบอกต่อ และแสงสีเสียงภายในงาน รู้สึกค่อนข้างพึงพอใจกับรูปแบบการจัดงานเทศกาล (ค่าเฉลี่ย 3.70) การจัดการแสดง แสงสีเสียง และนิทรรศการต่าง ๆ ภายในงาน (ค่าเฉลี่ย 3.74) ตลอดจนได้พบเห็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่จากการเข้าร่วมงานเทศกาล (ค่าเฉลี่ย 3.73) โดยส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า อยากเข้าร่วมงานเทศกาลอีกครั้งในอนาคต แต่ผู้ร่วมงานบางส่วนอาจติดใจในเรื่องการประชาสัมพันธ์ที่บางคนยังรู้สึกว่าการกระจายข่าวสารไม่ทั่วถึง ปัญหาในการบริหารจัดการงานเทศกาลที่ยังขาดความเป็นมืออาชีพ และช่วงเวลาจัดงานที่อยู่ระหว่างปลายฝนต้นหนาวทำให้ยังมีฝนตกหนักในบางพื้นที่

จากการสะท้อนผลข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีการสะท้อนคิดที่หลากหลาย ทั้งสอดคล้องและแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ควรเลือกจัดงานในวันหยุดระหว่างปลายหน้าหนาวเข้าหน้าร้อน และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและกว้างขวาง ตลอดจนยกระดับการจัดการงานเทศกาลให้ดีขึ้น เสียงสะท้อนจากการสนทนากลุ่มแสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นของสมาชิกชุมชนบ้านเลือกที่ต้องการงานเทศกาลที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนอย่างแท้จริง และมองเห็นประโยชน์ในมิติทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้จากการพัฒนางานเทศกาลที่ยั่งยืน นำไปสู่แนวทางการพัฒนาเทศกาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผ่านกลยุทธ์ “โครงเรื่อง” หรือ “PLOT” ดังนี้ P (Partners) คือ การเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกชุมชน เช่น สมาชิกชุมชนลาวเวียงในพื้นที่ต่าง ๆ กลุ่มสมาคม ชมรม สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขปัญหา และยกระดับงานเทศกาลให้ได้มาตรฐาน ผ่านกิจกรรมและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด L (Localize) ด้วยแนวคิดการบริหารจัดการงานเทศกาลของท้องถิ่น ด้วยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้ และทักษะ ที่ได้จากการจัดงานเทศกาล และภาคีเครือข่าย ผ่านเวทีสนทนาและประชุมหารือจนกลายเป็นงานเทศกาลท้องถิ่นที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวเวียงบ้านเลือก O (Organize) คือ การบริหารจัดการงานเทศกาลในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่สำรวจพื้นที่เป้าหมาย เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ ปัญหา ความต้องการ และภาคีเครือข่าย จนถึงการออกแบบงานเทศกาล ดำเนินงาน และประเมินผลการจัดงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาระดับงานเทศกาลในปีต่อไปให้ดียิ่งขึ้น และ T (Traditional) คือ วัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นทั้งการแต่งกาย อาหารการกิน ภาษา และวิถีชีวิตที่ได้รับการสืบค้น สกัด และบอกเล่าเรื่องราวที่มีเสน่ห์และความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยไม่ยึดติดกับคำว่า “ดั้งเดิม” และ “ชาติพันธุ์” เพื่อช่วยให้งานเทศกาลกลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับทุกคน

การอภิปรายผล

วัฒนธรรมพื้นถิ่น ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ชุมชนลาวเวียงในตำบลบ้านเลือกมีวัฒนธรรมความเป็นมาของท้องถิ่นที่ยาวนาน สามารถสืบย้อนหลัง

ไปได้ถึงสมัยกรุงธนบุรี มีโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมและคติความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ อันโดดเด่น สอดคล้องกับ Kupthanaroj (2015) ที่เสนอว่า การจัดงานเทศกาลส่วนใหญ่ คือ การสร้างภาพลักษณ์ของพื้นที่เพื่อให้คนภายนอกรับรู้ และสถานที่นั้นมีที่ยืน ขณะเดียวกัน ผู้คนในชุมชนก็ต้องสร้างหรือหากระบวนการในการนำเสนออัตลักษณ์ของตนออกสู่โลกภายนอก และทำให้พื้นที่แห่งนั้นมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยการสร้างความแตกต่าง ความน่าสนใจ เช่น เรื่องเล่าประวัติศาสตร์ ผ่านการปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอ หรือประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่บนรากฐาน วัฒนธรรมเดิมเพื่อให้คนนอกหันมามอง แนวคิดการจัดงานเทศกาลจึงมักสะท้อนถึงวัฒนธรรมถิ่นที่เป็น “พหุวัฒนธรรม” คือทั้งแบบดั้งเดิมและประยุกต์ เนื่องจากอัตลักษณ์ที่ผ่านการสืบทอดมายาวนานนั้นมักมีลักษณะที่ยึดหยุ่น ลื่นไหล และผสมผสานตามสถานการณ์ที่เป็นไปตามบริบททางสังคม (Ronnakhanthosakul & Damrongsakul, 2020) สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่พบว่า วัฒนธรรมลาวเวียงของชุมชนนั้นมีความกลืนกลายไม่ดั้งเดิม แต่ในอีกด้านหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่า ลาวเวียงบ้านเลือนนั้นผ่านการสืบทอดมาอย่างยาวนานจนผสมผสานบริบทความเป็นไทย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งทางวัฒนธรรม

จากการสำรวจศักยภาพ และความพร้อมของชุมชน พบว่า ลานหน้าวัดพระศรีอารย์ เคยเป็นพื้นที่จัดงานเล่น วา่วมาแล้วหลายครั้ง ถือเป็นภาพจำที่คุ้นชินของคนในท้องถิ่น การจัดงานครั้งนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างแบรนด์ให้กับพื้นที่ (Brand identity) เนื่องจากการสร้างแบรนด์ให้เข้มแข็งจำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย (Functionality) และ การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Added Value) (Chaicharn, 2024) ด้วยการผสมงานเทศกาลวัฒนธรรม ลาวเวียงอันเป็นคุณค่าใหม่เข้ากับลานเล่นวาวอันเป็นประโยชน์ใช้สอยดั้งเดิมของพื้นที่ ขณะที่วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ได้รับ เลื่อนขึ้นเกิดจากการมองหา เอกลักษณ์ท้องถิ่น ที่สร้างสรรค์ และสามารถเชื่อมโยงเข้ากับผู้คนในงาน สอดคล้องกับ แนวคิดของ Sethna & Blythe (2019, p. 452) และ Mothersbaugh, Hawkins & Kleiser (2020, p. 40) ที่เสนอว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่สืบทอดต่อกัน และสร้างสรรค์ขึ้นจากคนในสังคม อีกทั้งยังเชื่อมโยงผู้คนทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย เข้าด้วยกัน ดังนั้น เพื่อให้การสืบสานวัฒนธรรมลาวเวียงเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ เทศกาลครั้งนี้จึงอาศัยเวทีการ ประกวดหนุ่มสาวลาวเวียง เป็นเครื่องมือในกระตุ้นให้คนหนุ่มสาวและสมาชิกชุมชนที่อาจหลงลืมวัฒนธรรมถิ่น ได้หันกลับมาสนใจอีกครั้ง

การพัฒนาเทศกาลประจำปีโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือน อำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี พบว่า ระหว่างการจัดงานเทศกาลมีสมาชิกชุมชนบ้านเลือนที่เดินทางเข้ามาร่วมงานค่อนข้างบางตา ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะเป็นการจัดงานในช่วงวันธรรมดา อีกทั้งยังอยู่ในช่วงปลายฤดูฝนทำให้พื้นที่จัดงานชื้นแฉะยากต่อการสัญจร แสดงให้เห็นว่า สถานที่และช่วงเวลาในการจัดงานมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Worrawitwan & Lakpetch (2023) ที่พบว่า นอกจากความหลากหลายของกิจกรรมภายในงาน สถานที่จัดงานก็มีความสำคัญ หากพื้นที่จัดงานมีการบริหารจัดการที่ดีย่อมช่วยยกระดับงานเทศกาล และกระตุ้น ความอยากเข้าร่วมงานของผู้ที่สนใจให้เพิ่มขึ้น ในอีกด้านหนึ่ง ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายชุมชนลาวเวียงจาก พื้นที่ต่าง ๆ ทั้งใกล้ไกล ที่ทราบข่าวจากสมาชิกชุมชน สื่อมวลชน และหน่วยงานรัฐ ทำให้ภาพรวมของงานมีชีวิตชีวา ครึกครื้นสมกับเป็นงานเทศกาล สะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของภาคีเครือข่ายระดับชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการ ดำเนินงานเทศกาล สอดคล้องกับ Tuanthaem (2021) ที่พบว่า หนึ่งในปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดงาน ประเพณีคือ ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจของภาคีเครือข่าย และคนในพื้นที่ ในอีกด้านหนึ่งการที่ภาครัฐและภาค ประชาชนได้มีส่วนร่วมวางแผนดำเนินการร่วมกันก็ช่วยสร้างความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของและอยากให้งานเทศกาล ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Yodboon & Jaitad (2024) และ Saleman, Saybut & Kwamram (2024) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตั้งแต่ขั้นตอนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างดี

แนวทางการพัฒนาเทศบาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นชุมชนลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากผู้เข้าร่วมงาน แต่จากการสะท้อนคิดผ่านถอดบทเรียนด้วยการสนทนากลุ่ม พบว่า การจัดงานเทศกาลยังคงจุดต้องแก้ไขอยู่ไม่น้อย ซึ่งในภาพรวมจะเห็นได้ว่า ปัญหาสำคัญคือการจัดการที่ยังไม่เป็นระบบเนื่องจาก ผู้จัดเตรียมงานเป็นมือสมัครเล่นที่มาจากสมาชิกชุมชนและมีโอกาสได้บริหารจัดการงานเทศกาลเป็นครั้งแรก ทำให้ยังขาดประสบการณ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tuanchaem (2021) ที่พบว่า ความไม่ต่อเนื่องของคณะกรรมการงานประเพณีเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลต่อความเป็นสากลของการจัดงานเนื่องจาก คณะกรรมการแต่ละชุดนั้นต่างมีแนวคิดการพัฒนาการจัดงานที่แตกต่างกัน การทำความเข้าใจถึงความหมายของงาน การกำหนดบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงการวางแผนงานล่วงหน้าจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการจัดงานเทศกาล (Deeprom & Lertputthaluk, 2021)

ขณะเดียวกันก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เงินทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดงานเทศกาลครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Chaicharn (2024) ที่พบว่า เงินสนับสนุนก็เป็นส่วนสำคัญ การลงทุนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์อันสั้น (Quick-win) อาจสามารถกระตุ้นให้เกิดแรงกระตุ้นเพิ่มสั้น ๆ หรือสร้างกระแสนิยมให้เกิดขึ้นได้ในห้วงเวลาหนึ่ง แต่หากต้องการให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว อาจต้องมองแผนการพัฒนาโครงการในด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย นั่นเป็นการย้ำให้เห็นว่า การพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานเทศกาลนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานเทศกาลสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดงานเทศกาลในด้านต่าง ๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทศบาลประจำถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่น ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีควรปรับบทบาทจากการสนับสนุนเมื่อมีการร้องขอเป็นกระบวนการเชิงรุกโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการพัฒนางานเทศกาลประจำถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่น
2. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานราชบุรีควรกำหนดให้งานเทศกาลประจำถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของปฏิทินการท่องเที่ยวประจำจังหวัด เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบ และรับผิดชอบร่วมกันอย่างเป็นระบบ
3. ในการดำเนินงานเทศกาลพบว่า ยังมีข้อจำกัดในด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอทั้งในเชิงปริมาณ และด้านทักษะในการดำเนินงานเทศกาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งกำหนดนโยบายในการพัฒนาทักษะ และเพิ่มปริมาณบุคลากรในลักษณะของอาสาสมัคร (Volunteer) และเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้เพียงพอต่อการเติบโตของงานเทศกาลประจำถิ่นที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดงานเทศกาลตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ จนถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อช่วยยกระดับงานเทศกาลให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
2. ชุมชนควรสรรหาคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้จัดเตรียมงาน ร้านค้า และการแสดงต่าง ๆ จากในท้องถิ่น ตลอดจนผลักดันคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานเทศกาล เพื่อสืบทอดความภาคภูมิใจในรากฐานอัตลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นลาวเวียงบ้านเลือกให้สืบต่อไป
3. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของงานเทศกาล (Key success factors) ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจึงควรร่วมกันดำเนินการงานเทศกาลในทุกขั้นตอน โดยต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วม ผลประโยชน์ และเข้าใจถึงผลกระทบอาจเกิดจากงานเทศกาลทั้งภาคสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้งานเทศกาลเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ของทุกคนท้องถิ่น ขณะเดียวกันการสรรหาผู้จัดเตรียมงานที่มีความเชี่ยวชาญ เป็นมืออาชีพถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้งานเทศกาลประจำถิ่นดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

4. ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการ และสมาชิกชุมชนควรสืบค้น สักต และทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรมประเพณี ของชาวลาวเวียงบ้านเลือกอย่างถูกต้อง ครบถ้วน มากพอที่จะถ่ายทอดไปสู่ผู้เข้าร่วมงานผ่านงานเทศกาลวัฒนธรรม รวมถึงถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นอย่างถูกต้องให้กับเยาวชน ด้วยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ การฝึกอบรม และหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมของคนบ้านเลือก อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

ควรเพิ่มเติมการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานเทศกาล เพื่อนำ ผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาครั้งนี้ และนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนางาน เทศกาลให้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ปีงบประมาณ 2567 และข้อมูลจากโครงการวิจัย “เทศกาลว่าวโพธาราม วิถีว่าวไทย” : การขับเคลื่อนภูมิ วัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่น

References

- Chaicharn, K. (2024). The creative process of urban community performing arts festival: A case study of Samyan La-Lan Jai. *Music and performing arts journal*, 10(2), 7-18. (in Thai)
- Chakamanont, S., Tubporn, H., & Ruengrong, A. (2020). Guidelines for the Transmission of Cultural Values and Collective Identity: Chili Pastes of Southeast Asia. *Journal of Cultural Approach*, 23(43), 34-45. (in Thai)
- Deeprom, N. & Lertputthaluk, S. (2021). Cultural tourism management: A case study of Nakhon Nayok Province. *Journal of Graduate School of Commerce-Burapha Review*, 16(2), 1-14. (in Thai)
- Hamtanon, V., Sunkolkit, S., & Mudor, H. (2024). *Questionnaire to assess spending behavior, satisfaction, and value from participating in festivals*. Research report. on the assessment of economic and social returns under the Cultural Capital Management Project. (Research report) Bangkok: National Science Research and Innovation System (SRI) and Program Management Unit on Area Based Development (PMU A).
- Kaewnuch, S. (2023). *Lao wiang, Ban lueak*. Retrieved 2025, January 14, from <https://wikicomunity.sac.or.th/community/480>. (in Thai)
- Kantida, N. (2021). Ethnic Groups Research Database. Retrieved 2025, January 14, from https://ethnicedb.sac.or.th/research_detail.php?id=2188. (in Thai)
- Kupthanaroj, N. (2015). *Festival in Chinese ritual in Yaowaraj: The representation Chinese culture space for multiple identity in tourism context*. (Unpublished Doctoral's dissertation). Chulalongkorn University, Faculty of Arts, Department of Arts (in Thai)
- Mothersbaugh, D., Hawkins, D. & Kleiser, S. (2020). *Consumer Behavior: Building Marketing Strategy*, (14th ed.) New York: McGraw Hill Higher Education.
- Mueanphothong. (2021). *Documents of Lao Wiang in Photharam*. Retrieved 2025, February 4, from <https://communityarchive.sac.or.th/blog/79>. (in Thai)

- Ronnakhanthosakul, K. & Damrongsakul, W. (2020). “Ting-Krajad” Chinese festivals: The spatiotemporal representation of Chinese-Thai identity in Lao Zhou alley, Chiang Mai Province. *Journal of Language and Culture*, 39(2), 46-64. (in Thai)
- Saleman, C., Saybut, S., & Kwamram, S. (2024). Public Participation in Cultural Tourism Development of Ban Ron Thong Community, Ron Thong Sub-district, Satuek District, Buriram Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 2(1), 19-30.
- Sethna, Z., & Blythe, J. (2019). *Consumer behaviour*. London: Sage.
- Social and Cultural Division. (2023). ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC. Retrieved 2025, February 4, from <https://shorturl.asia/8Wslx>
- Srisa-ard, B. (2002). *Introduction of Research*. Bangkok: Suweeriyasarn Company Limited. (in Thai)
- Tamwatcai, P., & Sithsungnoen, C. (2020). The Development of Learner Development Activities on Chula Kite Creative Economics by Project Based with Local Knowledge for Secondary Students, Watprasarn School of Primary Educational Service Ratchaburi Area 2. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 3(3), 620-632. (in Thai)
- Tuanchaem, R. (2022). Strategy on Management of Pak Nam Pho Goddess and Godfather of Parade For Tradition of Mueang Nakhon Sawan District in Nakhon Sawan Province by the Conciliation Virtues. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(3), 47-58. (in Thai)
- Worrawitwan, K., & Lakpetch, P. (2023). Strategies for the Development of Local Food Festivals in The Metropolitan Area. *Burapha Journal of Business Management, Burapha University*, 12(2), 1-28. (in Thai)
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. London: John Weather Hill, Inc.
- Yodboon, W., & Jaitad, T. (2024). Public Participation in Organizing Cultural Tourism Events: Case Study of So Remembrance Festival, Kusuman District, Sakon Nakhon Province. *Research and Development Institute Journal*, 43(6), 1150-1161. (in Thai)

ผู้เขียน

ดร.ประภัสสร วิเศษประภา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 เลขที่ 46 หมู่ 3 ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150
 E-mail: prapassorn.vis@gmail.com

ดร.รัชนิดา รอดอ้าว

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 เลขที่ 46 หมู่ 3 ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150
 E-mail: ratjanida.r@gmail.com

ดร.ณภัทร ญาโนภาส

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 เลขที่ 46 หมู่ 3 ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150
 E-mail: aj.napat@hotmail.com

